

מעקב הומניטארי

השטח הפלסטיני הכבוש

יוני 2006

דו"ח מס' 2

מצבם ההומניטארי של הפלסטינים בשטחי הרש"פ התדרדר במהירות במהלך שנת 2006. השלב הנוכחי בהתדררות התרחש כתוצאה מהמשבר הפיננסי הפוקד את הרש"פ מאז הפסקת סיוע-החוץ מטעם המדינות התורמות. בעקבות ניצחון החמאס בבחירות האחרונות למועצה המחוקקת הפלסטינית הופסקה הזרמת התרומות והעברת כספי המכס והמע"ם, כספים פלסטיניים הניגבים על ידי ישראל, עוכבה על ידה. מלבד זאת, סיבות השורש למצב המתדרדר במהירות, נעוצות בהגבלות הביטחון והתנועה המחמירות אותן מטילה ישראל ברחבי הגדה המערבית. ישראל טוענת כי הגבלות אלה נחוצות להגנה על אזרחיה מפני התקפות של חמושים פלסטינים.

התדרדרות המצב ההומניטארי בשטחים הכבושים הניעה את סוכנויות האו"ם והארגונים הלא ממשלתיים הפועלים בשטחי הרש"פ להפיק יחדיו דו"ח **מעקב הומניטארי** חודשי. דו"ח זה יעקוב אחר השינויים החלים מדי חודש בחודשו במדדים הומניטאריים מרכזיים בתחומים כגון בריאות, הגנה על ילדים ותמיכה פסיכולוגית, בטחון במזון, חקלאות, מים וסניטציה, יצירת מקומות עבודה וסיוע כספי ישיר.

דו"ח זה נסמך על מדדים הומניטאריים כמותיים ומדידים בשילוב תצפיות שדה בדוקות ומאוששות. בכוחן של שתי שיטות אלה של איסוף נתונים לספק תמונות מצב שונות ומשלימות: בעוד שהמדדים ההומניטאריים עשויים לאתר שינויים בטווח הארוך ומגמות המסתמנות מחודש לחודש, הרי שתצפיות השדה חושפות באורח מיידי סימנים מוקדמים ואותות של מתח, העשויים להוות אינדיקציה מוקדמת ביחס לשינויים עתידיים.

סוכנויות האו"ם והארגונים הלא-ממשלתיים המשתתפים בהפקת דו"ח זה הם: OCHA – המשרד לתאום עניינים הומניטאריים של האו"ם, UNRWA – סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם לפליטים פלסטיניים, WHO – ארגון הבריאות העולמי, UNFPA – קרן האוכלוסיה של האו"ם, UNICEF – קרן למען ילדים של האו"ם, WFP – תוכנית המזון העולמית של האו"ם, UNDP – תוכנית הפיתוח של האו"ם, UNSCO – השליח המיוחד מטעם מזכ"ל האו"ם לתהליך השלום במזה"ת, UNESCO – קרן התרבות והחינוך של האו"ם וכן - FAO – הקרן לפיתוח החקלאות מטעם האו"ם, OXFAM בריטניה, ו-PHG – הקבוצה ההידרולוגית הפלסטינית.

ניתוח תמונת המצב

במהלך חודש יוני נרשמה הסלמה באלימות ברצועת עזה. ב-25 ביוני נהרגו שני חיילי צה"ל, ארבעה ניפצעו וחייל אחד נלקח בשבי בתקרית שבמהלכה תקפו חמושים פלסטינים מוצב צה"ל הסמוך למעבר כרם שלום. שני חמושים פלסטינים נהרגו גם כן בתקרית זאת. התקרית הביאה להתדרדרות דרמטית של המצב.

סיכום המדדים ההומניטאריים

- בחודש יוני נותר מספר ההרוגים הפלסטינים כתוצאה מהסכסוך עם ישראל גבוה (40). מרבית מקרי המוות נרשמו ברצועת עזה (36).¹ גם מספר ההרוגים הישראליים כתוצאה מהסכסוך עלה בחודש יוני (מאחד לשלושה).
- מספר הפצועים וההרוגים הפלסטינים ברצועת עזה בחודש יוני, כתוצאה מהתנגשויות פנימיות, נותר גבוה. 19 פלסטינים נהרגו (כולל שני ילדים) ו-117 ניפצעו.
- במהלך חודש יוני נהרגו שנים עשר ילדים פלסטינים בעימותים הפנימיים ובעימות עם ישראל, בהשוואה לשני הרוגים בחודש הקודם. 32 ילדים נוספים ניפצעו ברצועת עזה.²

- מספרם הכולל של הילדים הפלסטינים הנתונים במעצר בבתי כלא ישראלים ירד בהשוואה לחודש הקודם (מ-377 ל-359)
- בחודש יוני עלה מספר תקיפות האוויר שביצע חיל האוויר הישראלי מעל רצועת עזה באופן חד והגיע ל-122 תקיפות (בהשוואה ל-14 בחודש מאי). גם היקף ההפגזות הארטילריות התרחב באופן משמעותי. (לפחות 1,376 פגזי ארטילריה נורו על ידי צה"ל לתוך הרצועה במהלך חודש יוני, בהשוואה ל-792 בחודש מאי; בחודש יוני ירו הפלסטינים 275 טילי קסאם לכיוון ישראל, בהשוואה ל-134 טילים בחודש מאי.³
- מספר משאיות המטען שהובילו סחורות מיובאות לתוך הרצועה ירד בחודש יוני (הממוצע היומי עמד על 179 משאיות לעומת ממוצע יומי של 257 משאיות בחודש מאי). מצב היצוא השתפר במידת מה ומספרן של משאיות היצוא עלה במקצת (ממוצע של 15 משאיות יצוא ליום לעומת ממוצע של 9 משאיות יצוא ליום בחודש מאי)⁴. ששת ימי הסגר שהוטלו על מעבר קרני, מ-25 ביוני ועד סוף החודש, הורידו את הממוצע היומי החודשי.
- כמות משמעותית של תרופות חיוניות אזלה מהדלפקים בגדה המערבית (27%) וברצועת עזה (19%).
- במהלך חודש יוני נרשמה עליה משמעותית בשכיחות מקרי שלשול בקרב אוכלוסיית הפליטים ברצועת עזה, בהשוואה לחודש המקביל אשתקד. הדבר מצביע על ירידה באיכות המים ועל חוסר יכולתם של משרד הבריאות הפלסטיני ואגפי התברואה של הרשויות המקומיות להתמודד עם הסוגיה.
- ממשיכות להרשם תנודות במחירי מוצרי המזון בשווקי הרצועה והדבר מקשה על יכולת תכנון התקציב הביתי ועל הערכותם של משקי הבית.
- 70% ממשקי הבית בשטחי הרשות הפלסטינית נתונים במצב של עוני ורק 31% מועסקים בפועל ונמנים על כוח העבודה. העוני העמיק באורח חריף ומהיר יותר בקרב עובדי הרש"פ מאשר בקרב שאר האוכלוסייה. (עקב אי תשלום משכורותיהם באורח שוטף מאז חודש מרץ).
- נרשמה עליה קלה במספר המכשולים הפיזיים המגבילים והמשבשים את התנועה הפלסטינית ברחבי הגדה המערבית. בחודש יוני נמנו 526 מכשולים לעומת 519 בחודש מאי. נמנעה כניסתם של פועלים וסוחרים פלסטינים מרצות עזה לישראל. מאידך, נרשמה הקלה מסויימת על כניסת פלסטינים מהגדה המערבית לישראל.
- אירגונים הומניטריים מדווחים על ירידה בתקריות הגישה ברחבי הגדה המערבית. בחודש יוני נרשמו 50 תקריות בהשוואה ל-150 תקריות בחודש מאי.
- המימון בפועל של הפניה המשולבת החדשה של אירגוני האו"ם וה-NGO לגיוס תרומות עומד על 31%. פרויקטים של סיוע בתחומי המים, החקלאות, הבריאות והחינוך קבלו מעט מאד, אם בכלל, תרומות יעודיות.
- כמות המזון הכוללת שיובאה לתוך הרצועה, כולל הכמויות שיובאו על ידי אירגונים הומניטריים, עומדת על כמחצית מכמות המזון שיובאה בחודש מאי. הדבר גרם להתדלדלות המלאים ובעיקר של מלאי הסוכר.

תצפיות שדה:

מתן שירותים / יכולות של ספקי השירותים

העדרות מהעבודה ושיבוש המהלך התקין של העבודה

- למרות המדיניות הנקוטה על ידי הרשות הפלסטינית המתנגדת להיעדרות עובדים ממקומות העבודה, הרי שבפועל, בשל אי תשלום המשכורות, שיעור היעדרות של עובדים נמצא במגמת עליה. על פי דיווח של המשרד הפלסטיני לעניינים אזרחיים, מנהלים נוטים להתחשב בעובדים הגרים רחוק ממקום העבודה ואשר ידם אינה משגת לממן את דמי הנסיעה לעבודה.
- משרד הבריאות הפלסטיני הביע דאגה לנוכח העובדה שאחיות המתגוררות בישובי צפון הגדה כמעט ואינן מגיעות לעבודה במרפאות המקומיות. שעות הפתיחה של מרפאות אלה צומצמה במידה ניכרת.
- בנפת סלפית, 5 מתוך 16 המרפאות הקהילתיות היו סגורות במהלך חודש יוני.
- על פי דיווח אירגון הבריאות העולמי (WHO) נוכחות העובדים בשלושה בתי חולים בגדה המערבית (בי"ח אל-וטני בשכם ובבתי החולים הממשלתיים ביריחו ובבית ג'לא) פחתה בין 10% ל-20%.
- דווח כי חברי הצוותים הרפואיים בבתי חולים ובמרפאות נוטים לעבוד במשמרות כפולות במטרה לחסוך את דמי הנסיעה לעבודה. לעובדה זאת עלולה להיות השפעה שלילית על איכות השירות.

בריאות

- רמת התחזוקה של הציוד הרפואי לוקה בחסר וניכר מחסור בציוד מתכלה ובתרופות בבתי החולים בגדה המערבית וברצועת עזה. על מנת להתמודד עם המחסור, נוקטים בבתי החולים בשיטה של "קיצוב כפוי". במחצית השניה של חודש יוני צומצמו חלק משירותי בתי החולים כגון שירותי האיבחון ב-8 בתי חולים ממשלתיים, מערך הניתוחים בשבעה בתי חולים ושירותי מרפאות החוץ של חמישה בתי חולים.

תשלום משכורות וקצבאות

- בחודש יוני בוצעו מספר תשלומים חלקיים של משכורות לחלק מעובדי הרשות. נכון ל-25 יוני שולם 9% מהשכר המולן מזה ארבעה חודשים ל-120,918 עובדים מכלל 160,000 עובדי הרשות. כמו כן שולמו קצבאות ל-5,232 משפחות של אסירים.⁵
- הצלב האדום הבינלאומי ומדינות תורמות העבירו משכורות לחברי הצוותים הרפואיים של הסהר האדום הפלסטיני (PRCS) עבור חודשי מרץ, אפריל ומאי.
- משרד הסעד והרווחה הפלסטיני (MOSA) משלם מדי חודש קצבאות סיוע לנזקקים בגובה 6.3 מיליון דולר. ביטוח בריאות לא שולם ל-47,934 מוטבים מאז פברואר.⁶ משרד הסעד והרווחה הפלסטיני איננו מסוגל לספק ציוד לנכים ולמוגבלים בעלי צרכים מיוחדים, כולל אביזרי שמע וכיסאות גלגלים בשווי של \$85,000.
- ניכרת עליה במספר הפניות לקבלת סיוע מצד משפחות של זכאים; בחודשים מאי יוני התקבלו 116 פניות חדשות ממשפחות בעלות זכאות מאיזור ג'נין, בהשוואה ל-30 פניות חדשות מדי חודש שהיו מתקבלות קודם לכן.

דלק

- מחסור במלאי הדלק בבתי החולים בעזה ניכר כבר לפני התקפת חיל האוויר על תחנת הכוח העזתית ב-28 ביוני. כתוצאה מהתקפה זאת, אשר צימצמה כמעט למחצית את כמות החשמל היומית ברצועה, הפכו הגנרטורים, המופעלים על ידי דלק נוזלי, לספק החשמל העיקרי. הפסקות חשמל או נפילות בזרם, כמו גם מחסור בגנרטורים, משבשים את יכולת התפקוד של המרפאות ואת השירותים הניתנים על ידן, כגון שירותי מעבדה, שירותי רדיולוגיה, וכן האפשרות לשמר תרופות מסוימות וחיסונים בקרור שוטף.

חינוך

- על פי דיווח של משרד החינוך הפלסטיני, עלה מספר תלמידים וסטודנטים שאינם יכולים לשלם שכר לימוד של 50 ש"ח מ-29,700 (בשנת הלימודים 2005 – 2004) ל-56,000 (בשנה"ל 2006 – 2005).
- משרד החינוך הפלסטיני מפעיל השנה רק 74 מחנות קיץ לילדים ולנוער, בהשוואה ל-374 מחנות קיץ שפעלו שנה שעברה וזאת בשל המצב הבטחוני, המשבר הפיננסי והמחסור במקורות מימון.
- UNESCO מדווח כי השנה נרשמה ירידה חדה במספר הנרשמים לסמסטר קיץ באוניברסיטאות (יולי-ספטמבר)⁷.

מצב סוציו-כלכלי

- בתי מרקחת דיווחו כי לקוחות אינם יכולים להרשות לעצמם לשלם עבור תרופות מרשם ולראשונה דווח כי בתי המרקחת מוכרים תרופות ללקוחותיהם בהקפה.
- אי תשלום המשכורות לעובדי הרש"פ מאלצת רבים מהעובדים לחפש תעסוקה חליפית ששכר בצידה. עובדי UNRWA במחנות שבגדה המערבית מדווחים כי גובר מספר עובדי הרשות הפונים אליהם בבקשה לעבוד בכל עבודה שהיא ואף מבקשים סיוע, כולל בגדים ומזומנים.

מנגנוני שרידה

- דווח כי עובדי בתי חולים חוזרים ומבקשים הלוואות מעמיתים שבמשפחותיהם יש שתי משכורות או מקורות הכנסה.
- נרשמה ירידה במחירי הקרקעות עקב ריבוי ההיצע על פני הביקוש. נראה כי כתוצאה מקשיי נזילות והצורך להחזיר חובות מצטברים, נאלצים פלסטינים להציע את אדמותיהם למכירה לאנשי עסקים מחוץ לקהילה. תופעה זאת עלולה להביא לשינוי המרקם החברתי. לדוגמא, בכפר ג'בעה, שבנפת ג'נין, ירדו מחירי האדמות לכדי מחצית מערכן בשנה שחלפה.
- המגזר הפרטי מנסה להגיש תמיכה וסיוע לעובדי הרשות. חברת הטלקומוניקציה הפלסטינית PALTTEL מתכננת לחלק בחודש יולי תלושי מזון בשווי של 500 ש"ח לעובדי רשות שמשכורתם נמוכה מ-1500 ש"ח ולמשפחות אסירים. מוניות פרטיות וחברות אוטובוסים ברצועת עזה סיפקו תחבורה ללא תשלום למורים ולחברי צוותים רפואיים.
- אנשים שקבלו תשלום חלקי ע"ח משכורותיהם דיווחו כי הם השתמשו בכסף לתשלום חלק מחובותיהם לחנויות.

הגנה על אזרחים וחופש תנועה

- התנועה של צוותים רפואיים ושל חולים בצפון הגדה מוגבלת. הגישה לירושלים ממשיכה להיות בעייתית, כולל עבור ששת האמבולנסים הכלולים בהסדר שהושג בין הסהר האדום לבין מד"א.
- נרשמה הפחתה משמעותית בכמות הדגה שנתפסה בחודש יוני 2006 בהשוואה לחודש שעבר. ההפסדים בגין הפסקת הדיג בחמשת הימים האחרונים של חודש יוני, בהם הוטל איסור לצאת לדייג, נאמדים ב-\$22,500.

יכולתם של האירגונים הלא ממשלתיים ואירגוני האו"ם לתת מענה לצרכים הגוברים

- גבר הלחץ על שירותי הבריאות של הרשות ושל UNRWA בשל אי יכולתם של אנשים להמשיך ולקבל טיפול מגורמי שירות פרטיים. דווח על גידול במספר האישפוזים ובמספר הבקורים במרפאות החוץ של בתי החולים הממשלתיים.
- גדל מספר הפונים הבלתי זכאים לתוכניות של UNRWA ליצירת מקומות עבודה לאוכלוסיות חלשות. על פונים אלה נמנים אנשים שאינם פליטים או שיש להם פחות מששה ילדים.
- עובדי הרשות בכפרים מסויימים התחילו לקבל מענקי צדקה חד פעמיים מועדות זכאת (אירגוני צדקה איסלאמיים).
- מרפאות UNRWA דיווחו על מחסור גובר בתרופות בסיסיות ובתחליפי תרופות זולות יותר לתרופות יקרות שנרשמו על ידי רופאים פרטיים.
- גובר הביקוש לקבלת תמיכה מטעם צוותי הסיוע הסוציו-פסיכולוגי הניתן על ידי צוותי מומחים בעזה.

את טבלאות הנתונים המפורטות בכל סעיף ניתן למצוא בנוסח האנגלי המלא באתר OCHA

www.ochaopt.org

¹ מספרים אלה אינם כוללים את שבעת בני המשפחה הפלסטינית שנהרגו ואת 33 האנשים שנפצעו ב-9 ביוני 2006 בתקרית שארעה בחוף הצפוני של רצועת עזה. נסיבותיה של תקרית זאת נותרו שנויים במחלוקת בים הרש"פ ובבין ממשלת ישראל.

² נתון זה איננו כולל את חמשת הילדים שנהרגו ואת אחד עשר הילדים שניפצעו ב-9 ביוני 2006 בתקרית החוף ברצועת עזה.

³ נתונים אלה נאספו עבור התקופה שבין 31 במאי 2006 וה-3 ביולי 2006. מספר פגזי הארטילריה שנורו איננו כולל נתונים עבור ה-29 ביוני וה-4 ביולי, מאחר והנתונים לא היו זמינים.

⁴ המקור: נתונים סופקו ע"י PALTRADE. החישוב נעשה על ידי OCHA. הייצוא היה נמוך יותר מאשר בסוף שנת 2005 ומתחת לנפח שניצפה בהסכם התנועה והגישה (AMA). נפח היבוא החקלאי מישראל ונפח הייצוא מהרצועה פחתו.

⁵ חישובים של OCHA על נתונים שהתקבלו ממשרד האוצר הפלסטיני.

⁶ משרד הסעד והרווחה הפלסטיני, יוני 2006.

⁷ באוניברסיטאות סמסטר קיץ הינו בגדר אופציה. זוהי הזדמנות לסטודנטים לתקן הישגים שאינם משביעי רצון.